

III 1689

C. M. RÎPEANU și N. I. SIMACHE

MUZEUL JUDEȚEAN
DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE
PRAHOVA
BIBLIOTECA

III 1689

Contribuții la
MONOGRAFIA
COMUNEI STARCHIOJD
DIN JUDEȚUL PRAHOVA

MUZEUL DE ISTORIE
JUDEȚUL PRAHOVA
INVENTAR Nr. 3778/5

Inventar 3778-5/p

MUZEUL DE ISTORIE AL JUDEȚULUI PRAHOVA PLOIEȘTI

Starchiojdul este o comună rurală, situată în extremitatea nord-estică a județului Prahova, în frumoasa depresiune subcarpatică numită a Chiojdului, la o depărtare de 20 km de Vălenii de Munte și la 50 km de Ploiești.

Deși documentar satul apare abia în 1418, când Mihail, fiul lui Mircea cel Bătrîn, întărește „moșnenilor de Starchiojd, ca să le fie lor moșia Chiojdul“¹, Starchiojdul a fost identificat ca „o mică Românie“, „o confederație populară sătească“, de tipul Vrancei, Cîmpulungului muntean și moldovean, care au alcătuit, unindu-se, cnezatele și voievodatele românești.²

„Ambele sate (Starchiojdul și Chiojdul din Bîsca — n.n.) sînt dintre cele mai vechi din Țara Românească, anterioare întemeierii statului“.³

Faptul că la poalele dealului Zîmbraru, la punctul numit „Țarna Șugulească“, s-au găsit numeroase urme de ceramică ce s-au dovedit a fi geto-dacice⁴, cum și găsirea a două monede dacice și o alta, de bronz, emisă de orașul Tomis, în timpul lui Gordian al IV-lea, anul 238 e.n., pare să îndreptățească credința că Starchiojdul de astăzi continuă o mai veche așezare omenească.

Toponimul „Starchiojd“ se compune din două cuvinte: „Star“ și „Chiojd“, ce provin din limbi diferite.

N. Iorga⁵ explică cuvîntul „Chiojd“ din maghiarul „Kövesd“, pietros, din „Kö“, piatră.

Tot așa explică acest cuvînt și C. C. Giurescu, în lucrarea citată: „Numele lor (al celor două Chioaje — n.n.), după toate probabilitățile, de origine ungurească, vine din termenul vechi maghiar *Köve* (sau Kève, Kűve), din care s-a făcut apoi topicul Kövesd (același înțeles)“.

¹ Academia R.S.R. — „Documente privind Istoria României, veacul al XIII, XIV și XV B. Țara Românească“, documentul 57. pag. 71.

² N. Iorga, „Note asupra încă unui Cîmpulung muntean: Chiojdale“. *Cordul Cosminului*, Buletinul Institutului de istorie și limbă. Anul II și III, Cernăuți, 1925—1927, pag. 99—105.

³ C. C. Giurescu, „Vechimea satelor Star-Chiojd și Chiojdul din Bîsca din fostul județ al Săcuienilor“. Revista istorică română, anul IV, pag. 283.

⁴ Gh. Ștefan, „Le camp romain de Draïna de sus“. Dacia XI—XII, 1947, p. 142.

⁵ N. Iorga, *op. cit.*, pag. 11.

Academicianul Iorgu Iordan⁶ crede că topicul are la bază vechiul slav „*Kamenii*“, din care s-a format cuvîntul maghiar „*Kö*“, piatră.

În ce privește primul cuvînt al numelui satului, el este sigur de origine slavă veche : este adjectivul *star* (o), „*vechi*“, cu înțelesul „mare“, „bătrîn“.

Sîntem, deci, în fața unui fenomen bilingvist : un substantiv maghiar și un adjectiv slav.

În traducere, satul s-ar numi „Piatra Mare“, iar chiojdenilor li s-ar spune : pietrenii mari, vechi sau bătrîni.

„Jos, «pietrenii» se mărginesc cu oamenii *riului, văii* (Teleajenului), „*Vălenii*“ — și cu Drajnele altor grupuri“.⁷

Starchiojd este denumirea satului încă din 1418. cînd îl pomenește primul document și așa a rămas pînă azi.

În documentele de pe timpul lui Matei Basarab, apare sub denumirea „Chiojdul Bătrîn“, „Chiojdul Mare“.⁸

Numele slavizat, al administrației, a trecut în graiul locuitorilor și așa i se zice pînă azi : Starchiojd.

Localnicii îi zic mai des „Chiojdul Mare“, spre a-l deosebi de satul vecin „Chiojdul Mic“, Chiojdul din Bisca.

Pecetea satului, pe un act din 26 iunie 1847, are titulatura : Star-Chiojdia, iar pe un altul, din 6 noiembrie 1860. satul Star-Kiojdii.

Nicolae Iorga scria curent : Stari-Chiojd.

★

O adevărată revoluție în dezvoltarea forțelor de producție are loc pe la sfîrșitul mileniului al II-lea î.e.n., prin folosirea fierului.

Pe teritoriul județului Prahova, se întîlnesc numeroase urme din cele două epoci ale sale : Hallstatt și Latène.

În această epocă se formează definitiv triburile geto-dacice ai căror sefi locuiesc în puncte strategice întărite cu valuri de pămînt, ziduri și piatră sau birne de lemn, situate pe creasta unor înălțimi și numite pînă azi „merezuri“, „cetății“ sau „cetățele“, ca acele de la Tinosu, Gura Vîtioarei, Bughile și Starchiojd.

Cercetările arheologice întreprinse an de an prin muzeul nostru, de specialiștii săi sau cu ajutorul Institutului de Arheologie, au avut ca rezultat adîncirea cunoștințelor noastre privind trecutul istoric al regiunii, un loc de seamă ocupîndu-l perioada metalelor.

Prin periegeze sau săpături arheologice sistematic organizate și sondaje au fost identificate noi puncte arheologice, numărul lor crescînd de la 45 cîte erau cunoscute în 1955 la peste 1 000, adică cu aproape 1 500%.

O atenție deosebită a fost acordată problemei formării poporului și limbii române, precum și aceleia privitoare la strămoși.

În consecință, de un deosebit interes ni s-au părut urmele daco-romane, a căror cercetare se impunea cu atît mai mult cu cît județul Prahova, constituia la data înființării muzeului, dacă nu o zonă albă, în orice caz una foarte puțin cunoscută în ceea ce privește trecutul său mai

⁶ Iorgu Iordan, „*Nume și locuri românești în R.P.R.*“, București, 1952, pag. 67.

⁷ N. Iorga, *op. cit.*, pag. 11.

⁸ Documentul nr. 7.

indepărtat singurele săpături arheologice, sistematic efectuate aici din inițiativa profesorului C. M. Ripeanu, fiind cele de la Tinosu (conduse de soții Ecaterina și Radu Vulpc) și Drajna de Sus (făcute de elevii școlilor din județ, sub conducerea tov. prof. Gh. Ștefan).

Ca rezultat al acestor eforturi, numărul așezărilor traco-dacice cunoscute în județul nostru trece de 5 și anume una din epoca bronzului și 4 din aceea a fierului.

Unele dintre ele, mai puțin cunoscute și identificate în ultimii ani, ni se par de un interes deosebit și, în consecință, în cele ce urmează vom stăruii mai mult asupra celei de la Starchiojd.

Situată într-o largă depresiune cuprinsă între regiunea dealurilor și a munților, comuna Starchiojd este un adevărat Cîmpulung-Prahovean.

Hotarul așezării formează și cumpăna apelor, unele îndreptându-se de aici spre Teleajen, iar altele spre Buzău.

Dintre acestea Bătrîneanca — vechiul Stîpnic — își are obîrșia chiar pe teritoriul Starchiojdului și curge spre răsărit, printre dealuri a căror înălțime se menține între 5—600 m.

De-a lungul apei, în partea superioară s-au așezat în cursul vremii țărani fugiți de pe moșiile vreunui stăpin în condițiile generalizării feudalismului, dintre cei care căutau adăpost în perioada migrațiilor, sau dintre cei care treceau de peste munți unde noua orînduire era mai înaintată, și care găseau dincoace condiții mai ușoare de viață.

Pe partea stîngă a apei, chiar la mijlocul celor două extremități ale satului, înălțimile cresc, atingînd în vîrf „Romei“ care își oglindește creștetul în apele Bătrînenicii, 700 metri.

Pantele dinspre răsărit, sud și vest sînt inaccesibile. Singura posibilitate de a te afla pe culmea stîncii de piatră este urcușul dificil pe povîrnișul mai domol dinspre nord. Odată ajuns în vîrf privirile se întind spre răsărit pînă la cetatea de la Calvini, în apropierea căreia Bătrîneanca își împreună apele cu Bisca Buzăului.

Pe platforma de pe pisc, din loc în loc creștături adînci, lungi de 70—80 cm și largi de 30—40, pe marginea abisului, săpate în piatră de mîna omului, nu reprezintă altceva decît locul de sprijin al marilor bîrne pe care se înălța altădată o cetățuie din lemn. La primele lovituri ale casmalei în straturile care acoperă vîrfurile ies la iveală numeroase fragmente ceramice dacice și romane. Mîneci de amfore tasiene ne ajută să fixăm și vîrsta acestui nou cuib de vulturii, iar chirpicii, urmele de incendii de pe stîncă și pietrele ce apar în săpătură lămuresc condițiile în care fortificația din lemn și piatră a fost nimicită.

Drumului care duce astăzi pe culmea dealului, băștinașii îi zic „al tătarilor“, iar despre urmele vizibile săpate în stîncă pentru sprijinirea construcției de lemn, povestesc că „a fost odată un adăpost al tătarilor de unde au fost alungați de Negru Vodă“.

La 2 km departe, între Starchiojd și satul Valea Ancii, locul numit „pe țarnă“, numeroase resturi de ceramică cenușie și roșcată dacică ca și monezi grecești și romane descoperite ulterior, unele în patrimoniul Muzeului județean de istorie, documentează existența unei așezări dacice aici în sec. III î.e.n. — III e.n., ai cărei locuitori se serveau de cetățuia de lemn din valea strînsă între dealuri a Rotarei, bine adăpostită în masi-

vele păduroase care acoperă regiunea, ca loc de refugiu și apărare, dar și pentru a opri pătrunderea în regiunile muntoase udate de afluenții Buzăului.

★

Din punct de vedere administrativ, comuna Starchiojd a făcut parte, pînă la 1 ianuarie 1845, din fostul județ al Săcuienilor, sau al Saacului⁹ și anume din „Plaiul despre Buzău“, fiind cea mai mare comună rurală a acestui județ.

Reședința plaiului era la Sibiciul de Sus, dar, se pare, din acte, că Starchiojdul era, de fapt, reședința plaiului, căci la Starchiojd găsim unul din cele două steaguri ale județului Saac, nu la Sibiciu.

În codica de venituri și cheltuieli a județului pe anii 1694—1704 sînt prevăzute sumele necesare întreținerii celor două steaguri ale județului, din care unul — cu 20 dărăbani — la Vălenii de Munte, capitala județului, și altul, cu 5 dărăbani, la Starchiojd.¹⁰

Dionisie Fotino¹¹ ne dă știrca că, în 1818, județul Saac avea 4 căpitanii : prima la Bucov, atunci capitala județului, a doua la Starchiojd, cu 5 lude, pentru întreținerea cărora se cheltuiau 60 de taleri, a treia la Mărgineni și a patra la Găgeni.

Printr-un hrisov domnesc¹² din 25 ianuarie 1820, se numește căpitanul Gheorghe la Căpitania de Starchiojd, iar la 30 mai 1824, prin alt hrisov,¹³ se numește în locul lui, Gheorghe Manta.

De la desființarea județului Saac, comuna Starchiojd a trecut la fostul județ Prahova, ținînd de plaiul Teleajen, cu reședința la Vălenii de Munte.

★

Așezat în extremitatea de nord a fostului județ Saac și apoi în cea nord-estică a județului Prahova, județe de care a aparținut, pe rînd, Starchiojdul, avînd în întinsul său teritoriu granița cu Austro-Ungaria, de care se despărțea prin pîrul Crasna, era un sat de plăieși, păzitori de graniță, pomenit ca atare în documente.¹⁴

Una din cele șapte poteci ale „Plaiului despre Buzău“, care se strecura printre munți în Transilvania, potecă pomenită de Dionisie Fotino,¹⁵ „pornea pe la satul Starchiozu, prin muntele Călugării“.

Poteca, cunoscută din moși-strămoși, pornea de la poalele muntelui Călugărul și la ea se ajungea, din sat, prin trei locuri, se unea în Vîrful Călugărul, continua pînă la apa Siriului, de unde se trifurca : o potecă mergea pe Siriu în jos, pînă la vărsarea acestuia în Buzău și o pornea în sus, spre izvorul acestuia, pînă la Vama Buzăului, de unde trecea în

⁹ Ecaterina Zaharescu, „*Vechiul județ al Saacului*“, Revista „Cunoașterea Prahovei“, An. I, nr. 1, Ploiești, 1930.

¹⁰ Revista istorică a Arh. Rom., pag. 483.

¹¹ Dionisie Fotino, „*Istoria Daciei*“, vol. III.

¹² Documentul nr. 70.

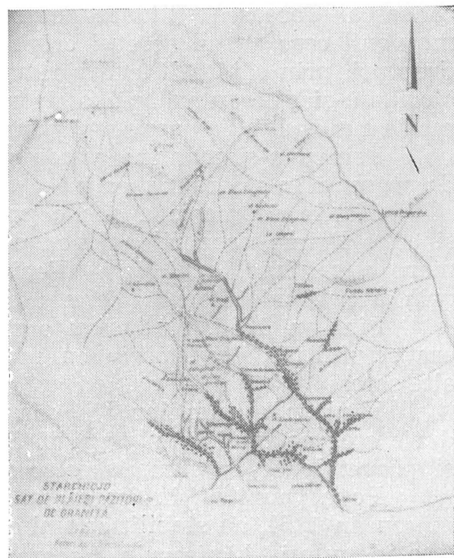
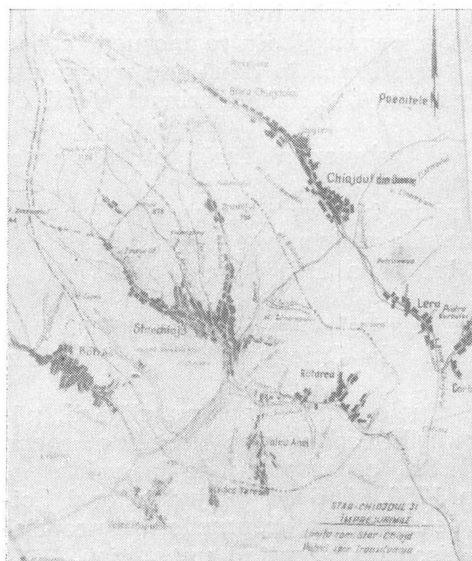
¹³ Documentul nr. 72.

¹⁴ Academia R.S.R. CXXVII/119.

¹⁵ Dionisie Fotino, „*Ist. Daciei*“, trad. Sion, t. III, p. 153.

Starchiojd — vedere generală.

Starchiojdul și împrejurimile cu potecile ce pornesc din sat spre Transilvania

Transilvania ; alta o apuca spre izvorul Siriuului Mic, ajungea pe „Plaiul Chiojdului“ la „Tabla Buții“ de unde, pe la „Boncuța“, trecea în Transilvania ; o a treia potecă, cunoscută numai contrabandiștilor, pornea tot de la Siriu, pe izvorul Măliiei, pe la „Comorile“, pe șaua muntelui Bocirnea și ieșea la graniță, la apa Crasnii.

Ca să facă pază părților din plai ce reveneau chiojdenilor, aceștia erau organizați în cete numite „vătăși“. Mai mare peste o vătășie era un vâtaf care, mai tirziu. în secolul al XVII-lea, se mai numea și „izbaș“.

Mai mare peste o sută.

Mai bine de un secol. vătăfi ai „Plaiului despre Buzău“, au fost Ilie, Dumitru și Ștefan Macovei, stabiliți în Starchiojd, care așa cum spun documentele, — „au făcut cum au vrut pe moșie“. ¹⁶

Sarcinile și drepturile plăieșilor, vâtafilor și vâtafilor de plai sînt bine arătate în multe din documentele Starchiojdului.

Starchiojdul — după documente — este un „sat genealogic“, adică creat efectiv din autori comuni, sat care folosește spița de neam ca bază a sistemului juridic al proprietății.

Întinsul teritoriu al Starchiojdului a aparținut întregului colectiv sătesc de locuitori ce se trăgeau din moși comuni și care erau : moșul Starchiojdean, Petresc și Miercănesc, subdivizați, în decursul vremii, în : Tănăsești, Vlădulești, Cocești, Rîmbei, Bătrîneni, Ceata boierească etc.

Fiecare ceată avea în jurul satului anumite cuprinsuri de pămînt, delimitate treptat cu drepturile și nevoile, delimitări numite „sfori“, ce purtau denumirea spiței de neam din care se trăgeau : Vlăduleasca, Miercănesc, Cocosca, Blidarea etc., împărțite prin bună înțelegere între moșnenii care aveau aceeași origine. Dacă vreunii dintre moșneni aveau drepturi, prin căsătorii, cumpăratori, donații etc., în două sau mai multe sfori, nu-și puteau valorifica drepturile lor decît în cuprinsul sforii de moșie a moșului din care se trăgeau.

Pentru a-și menține stăpînirea, ci trebuiau să facă, totdeauna act de prezență în sfoara respectivă.

Sforile de moșie aveau o prelungire în munți cu aceeași lungime și cu o lățime proporțională cu drepturile statornicite prin „Foaiea cea mare a satului“, apoi prin „Foaiea lui popa Dumitru“, și, mai tirziu, prin „Actul judecătorului Șoimescu“.

Pînă în 1780, cînd s-au separat, muntele Siriu, peste 20 000 ha., era stăpînit în devălmășie cu moșnenii din Chiojdul din Bîsca și din alte sate.

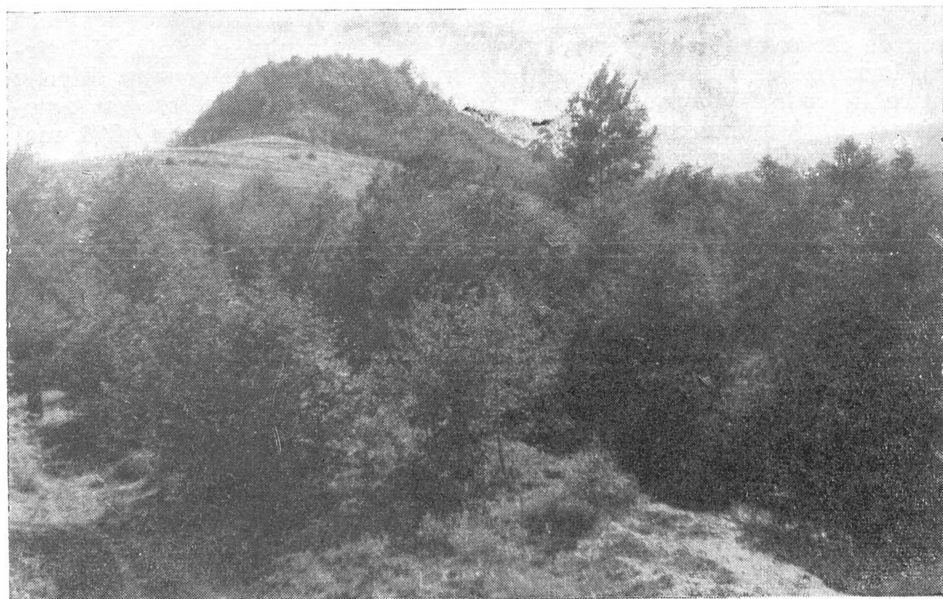
Veniturile munților din pășuni, finețe, cenușă pentru glăjării, pădurit etc., se împărțeau potrivit drepturilor ce le avea fiecare moșnean și proporțional cu suma acestor venituri, care variau de la an la an.

Popa Dumitru, în foaiea sa, din 1750, și, după el, judecătorul Șoimescu, în 1854, au stabilit ca unitate de măsură a drepturilor de proprietate în munți „bănișorul“, fiecare bănișor reprezentînd un stîngen.

¹⁶ Documentul nr. 47.

Cetatea dacică de la Gura Vitioarei și cea din apropiere, de la Bughile, străjuiau valea superioară a Teleajenului și accesul spre Transilvania și Starchiojd.

Dealul taluzat pe care era așezată cetatea dacică de la Bughile.

Transmiterile de drepturi prin moșteniri, înzestrări, danii sau vânzări trebuiau să denumească sfoara de moșie și numărul bănișorilor sau al stinjenilor, să cuprindă mențiunea „din clin pînă în clin“ și lămurirea de la cine deține drepturile ce înstrăinează.

Ca urmare a stării de devălmășie, megieșul, răzeșul sau moșneanul — în actele Chiojdului apar acești trei termeni — nu-și putea înstrăina ocina decît îndeplinind anumite formalități față de ceilalți megieși care aveau dreptul de „protimisis“, adică precăderea megieșilor la cumpărarea moșiei ce voia să înstrăineze. Vînzătorul trebuia să-i întrebpe pe toți megieșii și numai în caz cînd nici unul din ei nu dorea să cumpere, numai atunci putea să vîndă unui străin

Încă din 18 aprilie 1605, în niște cumpărături ale lui Nan și Radu, cu fiii lor, și ale unui Stoica, se spune :

„Și au vîndut mai sus acești oameni și megieși aceste mai sus zise ocine de-a lor bună voie și cu știrea tuturor megieșilor și din sus și din jos“.¹⁷

Astfel de însemnări găsim în aproape toate documentele de vînzare. Menționăm cîteva din ele : 13 iunie 1609¹⁸ „și am vîndut de a noastră bună voie și cu știrea fraților noștri de moșie din sus și din jos“ ; și pe cel din 1713 : „și cînd am vîndut dumnealui această moșie am întrebat rudeniile și moșnenii“.¹⁹

Călcarea sau nesocotirea dreptului de protimisis al megieșilor atrăgea după sine nulitatea vînzării.

Prin refuzul lor de cumpărare, megieșii își dau asentimentul la înstrăinare. Aceasta înseamnă că acceptau pe cumpărătorul străin ca membru al obștii.

La început, în stare de devălmășie, deosebirea între moșneni era greu de făcut, dacă ne referim la suprafața pămîntului stăpînit. Mai tîrziu, lucrurile se schimbă. În timp ce unii dintre ei, care ocupau diferite slujbe în cadrul comunității sau administrației, se îmbogățesc cu repeziciune, grație numeroaselor scutiri și foloase pe care le aveau, alții, mai mulți în neam și striviți sub greutatea birurilor mereu mărite sau loviți de greutăți, sărăcesc și se îndatorează, fiind siliți să-și vîndă drepturile de moștenire.

Din documentele Starchiojdului se poate vedea procesul de diferențiere în sinul moșnenilor chiojdeni. Procesul este, la început, lent. Oamenii înmulțindu-se și pămîntul rămînînd același, unii dintre ei se strimtoarează dir ce în ce, sărăcesc, în timp ce alții se mențin, ba își măresc moștenirea prin cumpărări de la cei loviți de nevoi.

Primii acaparatori sînt, la început, chiar din mijlocul lor, al băștinașilor, iar mai tîrziu și alții din afara obștii satești, în afara băștinașilor.

Unii moșneni își vînd, în total sau în parte, dreptul de moștenire, cîteodată cu drept de răscumpărare. Așa, spre exemplu, Frusina, muierea Stoicăi Tămpănoiu, în 1657 „vinde la mina Stoicăi logofătu ot Star-Chiojd doi pămînturi de Chiojdu de la Bîsca în șesul Brădețului“. „Și

¹⁷ Documentul nr. 5.

¹⁸ Documentul nr. 6.

¹⁹ Documentul nr. 15.

cînd le-am vîndut de mare nevoie ne-au fost“. Arătînd, mai departe, că vînzarea este cu drept de rîscumpărare. în act se spune : „iară de nu vom putea rîscumpăra, să și le ție cum iaste scris mai sus, că le-am vîndut dumnealui bani 300“. ²⁰

Aceluiași „Stoica logofătul ot Star-Chiojdiu“, Rada, preteasa, „văduva popei Tomei ot Star-Chiojd“, îi vinde moșie „în satu Chiojdul din Bisca, pe care o primise de la Elena, fata lui Ion Țăreanu. Rada vinde acest pămînt cu care soțul său. popa Toma, își rotunjise, în dar, averea „tîmplîndu-se și o nevoie“ ²¹.

Dintr-un alt act ²² se vede că unii moșneni erau așa de asupriți de pitarul Ștefan Macovei, încît se înstrăinează în alte părți, cum este cazul lui Badaea și Gheorghe Gîrbea.

La fel, cazul „Mariei sin Păun“ care înstrăinîndu-se cu soțul ei, fără a se ști unde, sfatul satului „pentru datoria bărbatu-său către cinstita visterie“, i-au vîndut partea sa lui Ion sin Dragomir. ²³

În Foaiea de împărțeală a venitului muntelui Siriu, făcută de popa Dumitru în 1750, se vorbește de „drepturi de moșie vîndute la boieri, adică vechi de casă“.

Boierii care se infiltrează mai tîrziu între acești moșneni nu sînt incluși în „ceata boierească“ a boierilor vechi de casă, ci se numesc „boieri de neam“, cum este Panait Grecu și alții. ²⁴

La începutul secolului al XVIII-lea marii boieri și ciocii încep a se infiltra — prin cumpărături sau cotropiri — între moșneni, în goană după acapararea de pămînt pe care să-l exploateze, pe el și pe proprietarii lui, sub diverse forme.

Cel dintii cumpărător de drepturi moșnenești în Starchiojd, după actele pe care le cunoaștem pînă în prezent, este Calotă „Că(pitan) ot sud Buzău“, care, la 1 decembrie 1712, cumpără moșia Brădet, de la Dumitru sin Balaia ot Star-Chiojd. ²⁵

Acest Calotă, care în alt document — nr. 8 — apare sub numele de Caloian — la origine grec, donează mănăstirii închinată Banu, din Buzău, pămîntul cumpărat, pămînt pe care mănăstirea îl vinde în iunie 1746, vătafului Dumitrache Macovei. ²⁶

Din documentul nr. 7 se vede că mănăstirea Banu mai cumpărase și alte proprietăți la Chiojd, de vreme ce, la 26 iunie 1745, Radu Chiojdeanu îl rîscumpără, de la mănăstire, moșia din „Valea Gardului“, dînd, ca preț al rîscumpărării, 22 vite mari și mici.

Între moșneni intrase, mai tîrziu, prin cumpărături, și banul Dimitrie Ghica. Nu cunoaștem actele de cumpărare ale marelui dregător dar, din actele fiului său, Grigore D. Ghica — domn al Țării Românești între 1822—1828, — vedem că, atunci cînd cumpărase 200 stînji de la Ba-

²⁰ Documentul nr. 10.

²¹ Documentul nr. 14.

²² Documentul nr. 66.

²³ Documentul Șoimescu 119

²⁴ Documentul nr. 119.

²⁵ Documentul nr. 15.

²⁶ Documentul nr. 19.

dea, Gheorghe și Constantin Gîrbea din moșia „Petreasca“, „Macrea“ și „Valea Anii“, el mai avea moșii tot acolo, desigur cumpărate de Dimitrie Ghica.²⁷

Grigore Ghica cumpără drepturi în muntele Siriu și de la alți moșneni starchiojdeni.

O pităreasă, Ecaterina, stă în proces, în 1802, cu 8 moșneni ce fac parte din „Ceata boierilor vechi de casă“, și anume cu Lupu sin Șerb, Șerb zet Drăgoiu, Panait, Constandin, Ștefan, Preda, popa Dumitru Motros, diaconul Dimitrie Băloiu și Constantin Gîrbea, pentru ca aceștia să-i dea partea Balii Cordelea — vechi boier de casă — pe obrazul soțului ei.

La 18 martie 1802, procesul se judecă în fața lui M. Șuțu, apărîndu-se moșnenii de cererea acestei pitărese.

La 14 iulie 1818, unul din acești 8 moșneni, anume Panait, vinde lui Grigore Ghica 58 de stînjeni din partea lui Balea Cordelea. Grigore Ghica vinde ceea ce cumpărase de la Panait „dumneai hătmăneasa Elena Erachina“, iar aceasta vinde serdarului Grigore Florescu.²⁸

În documentul judecătorului Șoimescu se scrie și despre „partea dumnealui serdarul Costache Sibiceanu“, cumpărată de la moșnenii Rîmbei, iar mai tîrziu va fi vorba și de Olimpia, soția lui V. Bossy, consilier la fosta Înalță Curte de Casație.

Cei care, infiltrați printre moșneni, și-au însușit mai mult din pămînturile moșnenilor chiojdeni prin cumpărări sau mijloace necinstite, — au fost însă Macoveii, ajunși mari proprietari de pămînt în Starchiojd.

Macoveii sînt tari și mari în Starchiojd și dețin dregătorii mai bine de un secol.

Primul Macovei ce s-a stabilit în Starchiojd, venind probabil din părțile Buzăului, a fost, desigur, un slujbaș care a căutat să se înrucească, prin femei, cu familiile moșnenilor fruntași din localitate.

Din scrisoarea lui Antonie — egumenul mănăstirii Banu²⁹ — am văzut că Dumitru Macovei era văr cu Dumitru Balii, fiul logofătului cu același nume, una dintre cele mai vechi și influente familii din sat.

De asemenea, dintr-o plîngere către Domn a unor locuitori ca Tudor Răul și Ion Borcea Miercănescu, din 18 februarie 1800, ca și dintr-o plîngere mai veche, de prin 1798, se vede că Macoveii erau veri și cu Gîrbeștii, o altă familie veche, influentă în Starchiojd.³⁰

Cel dintii Macovei pomenit în documentele satului este Ilie Macovei, care apare ca vataf în 1719, pomenit și în actele drăjnenilor.

El își face intrarea printre moșneni printr-un fals care va fi descoperit mult mai tîrziu.

Dintr-o jalbă către domn, făcută contra pitarului Ștefan Macovei, de către Badea și Gheorghe Gîrbea,³¹ se vede că Ștefan Macovei le răpise dreptul de moștenire de la moșul lor, popa Toma, și că tatăl lor

²⁷ Documentul nr. 67.

²⁸ Documentul nr. 119.

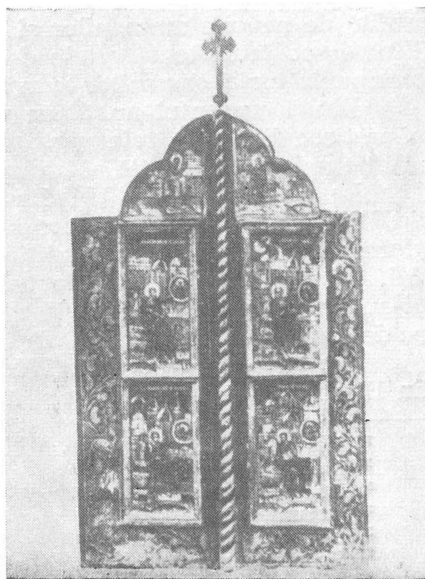
²⁹ Documentul nr. 19.

³⁰ Documentul nr. 47.

³¹ Documentul nr. 68.

Casa lui Ilie Moise Cheșca (1875)

Biserica Sf. Nicolae. Ușile Împărătești. Pictură din sec. XVIII, operă a unor maștri dintr-o școală locală.

obținuse de la domnul Alexandru Constantin Moruzi — în 1795 — dreptate „dar întâmplându-se pricini de datorii și de dajdii îl asupra pîritul pitar; n-au putut să-și caute (dreptatea) fiind el mai în putere, de a căruia (asuprire) s-au și străinat în alte părți, care viind tatăl nostru din fugă, n-au putut să-și caute în grabă (drepturile) și au murit, am rămas noi copii mici și acum, cunoscînd ale lor viclenii, precum deslușim din scris“... au alergat în două rînduri la Caragea „ca să ne aflăm dreptatea, de unde și luînd porunci către boierii ispravnici am mers la pîriți ca să vie să stea în judecată, cheltuindu-ne într-atîtea rînduri și n-au dat nici o supunere, prelungindu-ne cu feluri de pricini și amăgitoare cuvînte“.

Pe o altă jalbă a lor,³² Grigore D. Ghica dă ordin ispravnicilor să cerceteze faptul. Aceștia³³) delegeă pe polcovnicul Ianache Antonescu cu facerea cercetărilor. Din raportul acestuia³⁴ rezultă că „în leat 7227 (1719) un oarecare Tudor sin popa Toma, ar fi vîndut vîtafului Ilie Macovei două părți moșie cu lipsă și una întregă în moșia Petreasca, afară de munții Siriu, în taleri 20, iar în foaiea popii Dumitru nimic nu se pomenește de acel Tudor sin popa Toma că ar fi vîndut la dum-lui, căruia i-am arătat că de este acest Tudor fecior adevărat popii Tomii, cel arătat în foaiea popii Dumitru nevîndută la dum-lor, putere nu au avut feciorul să vîndă pe părinte cu 31 de ani, fără de iscălitura tată-său“.

Pîritul arată că pe baza acestui act a cumpărat multe alte drepturi, pe care moșnenii Tihulești le-au atacat în multe judecăți.

Deci, printr-un act fals, pe care l-au arătat abia după 31 de ani, și după ce au fost încolțiți, Macoveii au intrat între părtașii codevâlmași ai moșiei chiojdenilor.

Al doilea Macovei, Dumitru, fiul lui Ilie „s-au aflat vîtaf de plai ani 40 și au făcut pe moșie cum au vrut“.³⁵

Numeroase sînt documentele care arată cum acest vîtaf de plai profită de nevoile moșnenilor și le cumpără partea lor de moștenire, infiltrîndu-se între toate cetele de moșneni și făcînd să apară în acte ca un binefăcător al oamenilor ajunși la ananghie.

Din documentul nr. 8 am văzut cum cumpără, prin schimb, de la mănăstirea Banu, a treia parte din Pritvarc, pînă la hotarul Chiojdului pe 12 stupi, pe care îi dă abia după 6 ani.³⁶

La 13 august 1749³⁷, Dragomir sin Vlad Lăcătuș din Chiojdu din Bisca, ca să se achite de datoria de 56 de poli ce o avea față de „dumnealui vîtafu Dumitru Macovei ot Starchiojd“ îi dă, pentru 12 poli, o vacă și capre, iar pentru poli 44 „m-am rugat de dum-lui de mi-au primit partea de moșie din Chiojdu din Bisca, stj. 11, și cu un loc de casă gata...“

Aceluiași, la 17 august 1750, Neagu sin Vlad Nichitei, ot Chiojdu din Bisca „fiind în mare păs și nevoie de bani și negăsind nicăierea, am

³² Documentul nr. 74.

³³ Documentul nr. 75.

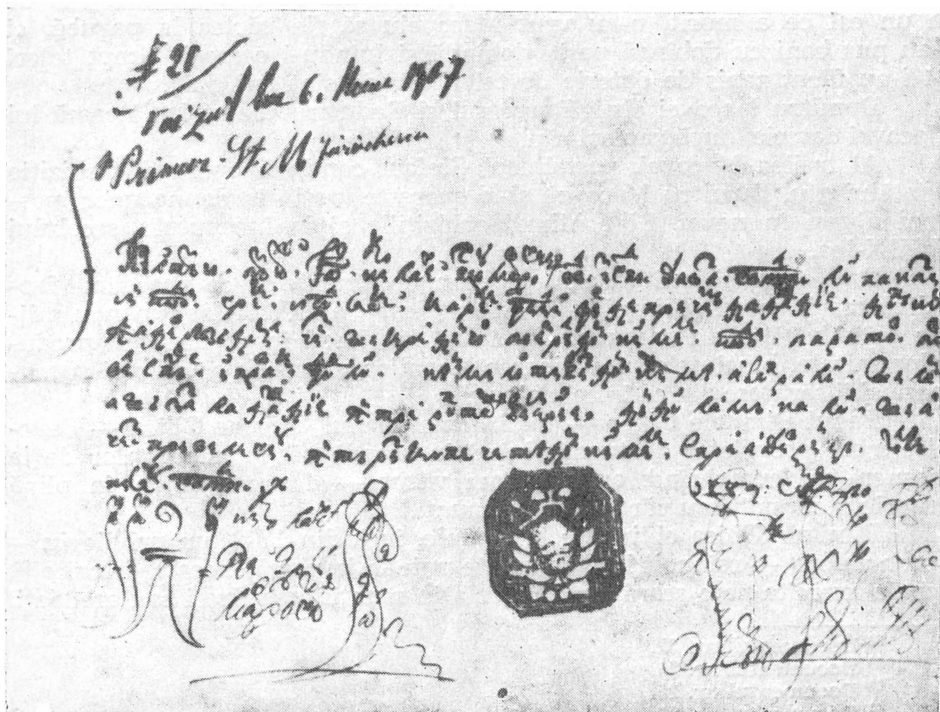
³⁴ Documentul nr. 76.

³⁵ Documentul nr. 47 și 48.

³⁶ Documentul nr. 21.

³⁷ Documentul nr. 20.

Crestătură în piatră în vederea sprijinirii grin-zilor care susțineau ce-tătuia dacică din lemn din valea Rotării — Starchiojd.

Documentul nr. 35 de la Petre Mavrogheni Voievod

venit la dum-lui de m-am rugat ca să-mi primească dum-lui partea mea de moșie din Brădet... și văzîndu-mă la mare nevoie au primit și am tocmit stînjenu cu d-lui pe bani 33 și mi-au dat d-lui taleri 5 pe stînjeni 18...“³⁸

La 11 mai 1753, Dumitru Macovei cumpără 12 stînjeni, în Brădet, de la Iane Fîrle, din Chiojdu din Bîsca.³⁹ A doua zi, la 12 mai 1753, cumpără de la nepotul său „Ion, feciorul lui Ion Cupeț ot Văleni“, partea lui de loc de casă din Chiojdul din Bîsca și face schimb cu un loc din Chiojdul Bătrîn⁴⁰; la 1 iunie 1759, Tudor sin Drăghici, izbaș din Chiojdul din Bîsca și cumnată-sa Stana, vînd 13 stînjeni de moșie pe un pol stînjenu „fiind noi datori la dum-lui mulți bani și ne-avînd cu ce plăti, pentru sărăcia noastră au primit de i-am vîndut d-lui 13 stînjeni de moșie“.⁴¹

La 2 aprilie 1760, cumpără 84 stînjeni, pentru 63 de taleri, de la Radu Ciocoiul, pămînt pe care acesta îl răscumpărase de la mănăstirea Banu.⁴²

Cu acest Radu, Dumitru Macovei a avut și un proces pentru pămîntul de mai sus. Cartea de judecată din 11 mai 1762 în care se arată că Radu se jehuieste contra lui Macovei vataf, „zice că sînt 5 ani de cînd i-au dat Macovei taleri 46 cu tocmeală ca să-i negustorească și ce vor cîștiga să împartă în două și, cît s-a neguțătorit cu cîștig, au luat Macovei ca la taleri 100, iar, în urmă, păgubind de la niște mălai și de la un cal ce a murit, n-au vrut Macoveiu să fie părtaș la pagubă, ci i-au pus bani cu dobîndă peste dobîndă și luîndu-i o moșie drept taleri 64 i-au făcut zapis de datorie de taleri 90, de sînt ani doi“.

Dumitru Macovei cîștigă procesul și Radu trebuie să-i plătească lui Macovei datoria, după zapisul său.

Al treilea Macovei, postelnicul Ștefan, continuă opera de achiziție a tatălui său, Dumitru Macovei, și-și sporește moșia în dauna unor moșneni ajunși în nevoi. El continuă achizițiile și la începutul secolului al XIX-lea.

Este cazul să arătăm aci, pe baza documentelor ce posedăm, faptul că marii boieri găsiseră, către sfîrșitul sec. al XVIII-lea, un nou mijloc de îmbogățire în creșterea turmelor de vite și în prelucrarea produselor lactate, bineînțeles pe spinarea țăranilor moșneni, pe care îi speculează și îi sărăcesc din ce în ce mai mult.

Banu Dimitrie Ghica — tatăl domnitorului Grigore Ghica — devine mare proprietar de turme, luînd în arendă pășunile munților de la moșneni ori cumpărînd, așa cum am văzut — doc. nr. 64 — în plină proprietate munți sau părți în acești munți.

Dimitrie Ghica obține de la domnie, încă din 1778, un privilegiu — „pronomion“ — reînnoit la 1784, poate unic în izvoarele noastre istorice⁴³, spre a exercita pe o scară largă cășăria în munții cumpărați sau arendați.

³⁸ Documentul nr. 22.

³⁹ Documentul nr. 24.

⁴⁰ Documentul nr. 25.

⁴¹ Documentul nr. 27.

⁴² Documentul nr. 29.

⁴³ Documentul nr. 30.

Privilegiul arată că în județele Saac și Buzău numai casa banului Ghica să aibă dreptul de cășărit, numai el să poată cumpăra cu precădere venitul munților dimprejur. „Alte cășării nici acei moșneni pe munții lor, nici alții nu pot face împrejurul acestor cășării; iarba munților să se protimisească dum-lui a o cumpăra cu prețul ce-l va da alții, ca să fie pentru trebuința cășăriilor, iar de s-ar afla stîne între acei munți, telemeaua de la acele stîni să nu poată fi vîndută la alți negustori, ci să fie dusă la aceste cășării ale banului Dimitrie Ghica“.

În 1784 el dispunea de 11 cășării în munții Penteleu și Siriu, precum și în sat la Starchiojd, la Valea Anii, pe Brădet, apoi la Vadu, la Tihărău, Cășăuca, Strigoaiea, Cătina, Sibiciu, Capul Plaiului etc.

Pitarul Ștefan Macovei, care avea și el stîne în munți, intră în serviciul marelui ban Dimitrie Ghica, în calitate de „ipistat al stînilor și cășăriilor din munții cei mari ai județelor Buzău și Saac“.

Ca ciocoi, el nu se sfiește să prade, prin acțiuni viclene, pe marele boier, patronul său, cît și vistieria țării.

După ce administrează în curs de 20 de ani întreprinderea marelui boier, în calitate de ipistat, Ștefan Macovei se substituie în curs de alți 4 ani (1808—1812) patronului său, gîrbovit de bătrînețe, în calitate de arendaș, interzicînd moșnenilor să-și facă și ei cășării, spre a-i sili să arendeze boierului pășunea din moșia devălmașă a satului.

El izbutise în acest timp, prin manopere frauduloase, să includă, fără știrea boierului bolnav, în privilegiul de monopol, cu ocazia reînnoirii anuale, chiar stînele și cășăriile sale proprii, alături de cele boierești, cu scopul de a se sustrage de la „*avaetul*“ ce datora personal vistieriei, suma totală trecîndu-se la contul boierului.

Falsul este dovedit și Ștefan Macovei este îndepărtat din slujbă.

El se plinge domnitorului sub pretext că a cumpărat de la Dimitrie Ghica și, după moartea lui, de la soția acestuia, drepturile de cășării.

În divan, Nicolae Trăsnea, în calitate de vechil al lui Grigore Ghica, dovedește netemeinicia afirmațiilor fostului ipistat cu însăși mărturia sa din 24 noiembrie 1798, în fața divanului și a lui Vodă Constantin Hangerliu „că el nici o cășărie a sa nu are și cășăriile sînt ale dumnealui banului, care se vād pe anume, însemnate după cartea domnească ce au arătat Macovei pā numele d-lui banului Ghica...“

În divan s-a dovedit că Macovei a fost „orînduit *ipistat*, iar nu *stăpîn și privilegiat*“.⁴⁴

În 1812 „văzînd vechilul că Macovei nu se poartă bine la treaba cășăriilor, ci, ori se lenevea din bătrînețe, sau pentru vreun interes al său, slăbind purtarea de grijă, unele cășării s-au pustiit și la alte locuri au lăsat pe alții de au făcut cășării noi în spinarea cășăriilor casei și împotriva privilegiului domnesc, l-au lipsit din treabă, rînduind (în locul lui Macovei) pā un Ioniță Sibiceanu“.

De la stînele conduse de Macovei s-au ridicat, la îndepărtarea sa din slujbă, 12 000 ocale de caș.

⁴⁴ Documentul nr. 62.

Între timp, chiojdenii din Bîsca, care aveau și ei drepturi în munți, au pricină de judecată, în fața veliților boieri cu Grigore Ghica, pentru pășunea munților, cerînd anularea privilegiului acordat lui Dimitrie Ghica.

Veliții boieri, de data aceasta fiind de față și Grigore Ghica, găsesc — la 30 ghenar 1813 — că plîngerea moșnenilor este neîndreptățită și mențin privilegiul.

Dirji, moșnenii nu se dau bătute, cer să fie judecați de domnul țării. Acesta, Ioan Gheorghe Caragea, la 31 martie 1813, menține privilegiul, obligînd numai pe privilegiat să dea moșnenilor același preț pe care l-ar oferi și alții, însă, adaogă : „de va fi vreo bănuială de economie asupra acestor străini mușterii, are voie privilegiatul să scoată car-te de blestem anonim, spre a descoperi adevărul“. ⁴⁵

Moșnenii au fost, deci, exploatați mai departe, prin acest nou mijloc al cășăriilor privilegiate, dar ei au dat ripostă, în domeniul creației artistice prin „*Balada lui Gheorghelaș*“, ⁴⁶ baladă care reliefează aspectul hidoasei exploatări de către oameni străini de sufletul lor, oameni care s-au ridicat pe spatele lor, prin abuz și silnicie, la treapta de boier-nași, jucînd rolul de ciocoi ai marelui boier.

Poporul asupra privește cu dragoste pe haiducul Gheorghelaș ; îi admiră eroismul, plînge, cînd îi vede capul tăiat, trimis la București, spre încredințarea suprimării sale.

„Cîți în cale-l întîlnea
Cîți ia dînsul se uita
Lacrimile-l podidea
De frumos ce-mi mai era“.

Blestemau „putera de pe Buzău, prăpădi-o-ar Dumnezeu“, iar pe Macovei îl arată ca pe un tiran care dă cu cisma în ceafa lui Gheorghelaș, cînd acesta se pleacă să bea apă din Buzău :

„Macovei îi dă în ceafă,
De bea apă sîngerată.
Cu măsele amestecată“.

★

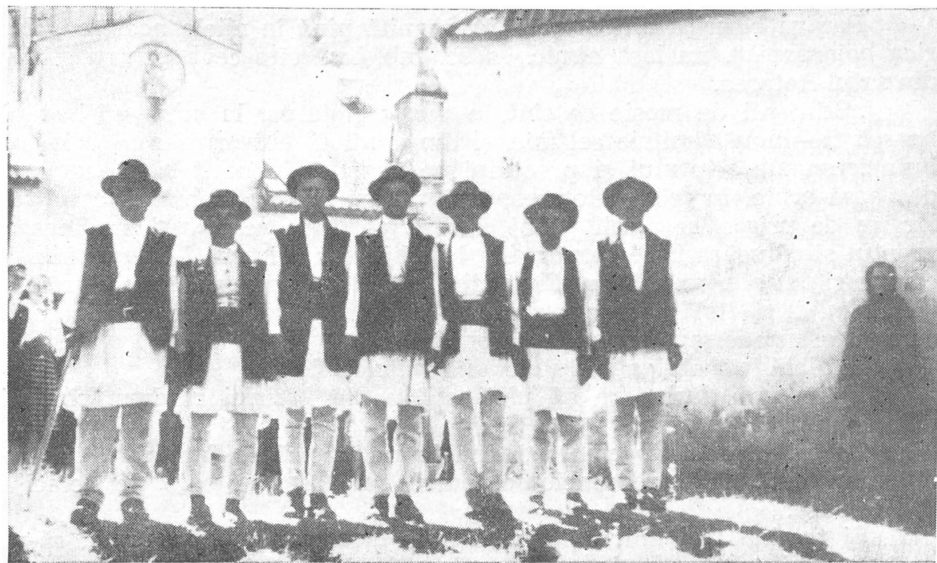
La 25 august 1819, cînd își face testamentul, pitarul Ștefan Macovei, trecut de 80 de ani, lasă o mare avere celor 5 moștenitori, 4 băieți și o fată. ⁴⁷

Probabil, simțîndu-se cu sufletul încărcat, crede a se împăca cu Dumnezeu făcînd anumite danii : „10 stînjeni la sfînta mănăstire Căldărușani dîndu-i și pomelnic, ca să fie pomeniți la sfîntul jertfelnic în veci, cum și biserica cu clopot ot Aricești, ce o am făcut eu împreună cu soră-mea, să se chivernisească de sfînta mănăstire Căldărușani, să așeze preoți mireni, fiind biserica iasta în satul Aricești“.

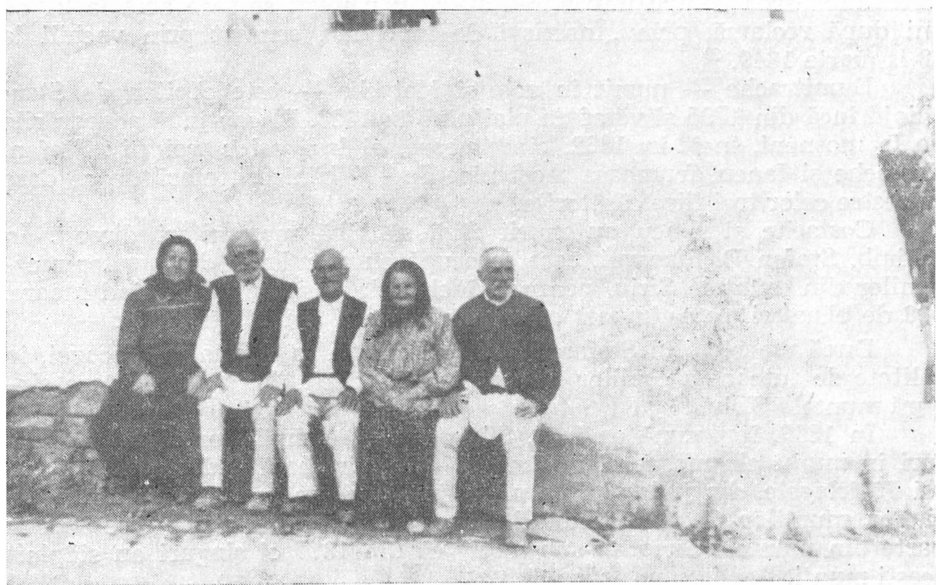
⁴⁵ Documentul nr. 60.

⁴⁶ N. A. Constantinescu : „*Balada lui Gheorghelaș*“ — studiu, (în mss).

⁴⁷ Documentul nr. 69.

Bătrâni din Starchiojd în costum local.

Iorgu, Fănică și Nae Popescu (Gologan) cu soțiile, în costumul local (trecuți de 70 de ani)

Pentru biserica din Starchiojd, numită pînă în zilele noastre „biserica boierească“, nu lasă nimic. În schimb, lasă cîte ceva pentru schitul din satul Rotarea.

„Stînjenii de moșie ce sînt în moșia Rotarea, la schit, să-i stăpînească fie-mieu Dimitrie cel mic, și din venit să chivernisească cele trebuincioase ale schitului și preotului ce va sluji la schit să-i dea iarbă de coasă acolo, în moșia Rotarea, însă numai pentru trebuința casei lui, iar nu de prisos, și pomii pruni ce sînt pe lîngă schit să-i stăpînească preotul și călugărașii ce se vor afla la schit. Iar cei care i-au pus Nicula cîsmar și fiu-său popa Stan să nu aibă treabă într-acei pomi, ci să rămîie ai schitului, să-i stăpînească preotu și călugărașii ce se vor afla la schit, cum și casa unde șade popa Stan asemenea“.

În diată lasă obligație fiului său Dimitrie cel mic :

„Una sută sārindare să plătească pe la biserici rînduri, rînduri, după cum îi va fi puterea.

Toate soroacele pomenirii, pînă la un an, să se facă după rînduială, cu toate cele trebuincioase, adică cu cîte trei sute de colaci și făclii și vase.

Și trecînd trei ani după petrecania mea, sau mai în urmă, să-mi facă un arhiereu anacomid, adică mutare, cu toată orînduiala.

Arhiereul ce va fi, să-i dea taleri 250, ca să slujească și un sārindar de 40 de zile arhierești“.

Iancu și Dumitrache Macovei se ceartă pentru moștenire și Dumitrache reclamă la Divan pe Iancu, fratele său mai mare, pentru amăgire prin tertipuri, prigoană și bătaie.⁴⁸

Împăcarea pentru împărțirea averii părintești se face abia la 21 de ani după reclamă, prin „Înscrisul de învoială“, semnat prin vechili la 12 ianuarie 1849.⁴⁹

Dumitrache — numit în acte și Matache — este căpitan de Starchiojd încă din 1795 și vătaf de plai pînă în 1828. El continuă acaparările de la moșneni, încît în 1862, cînd moare, el lasă celor trei fii : Ștefan, Costache și Iancu, frumoasa moștenire de 479 bănișori, afară de ce dase ca zestre celor trei fiice căsătorite.

Costache și Iancu au murit fără să aibă moștenitori direcți. În schimb, Ștefan D. Macovei, care se ocupă cu arendarea drepturilor moșnenilor din muntele Siriu, pentru stînele sale, lasă, în 1877, cînd moare, 588 de bănișori, ce se împart celor patru fete și doi băieți ai săi.

După moartea lui Ștefan D. Macovei, soția sa, Maria S. Macovei, în calitate de tutoare a copiilor minori, începe, din 1880, să exploateze singură muntele Siriu.

În 1883, împreună cu I. C. Sibiceanu — cumpărător al unor drepturi în munți ale moșnenilor Rîmbei — se adresează judecătoriei oculului Pătîrlagele, din județul Buzău — spre a scoate pe moșneni din posesiunea munților C... muntelui, Bocîrnea și Piciorul Balii — ce făceau parte din muntele Siriu — sub motiv că din 1877 ei singuri au stăpînit acești munți.

⁴⁸ Documentul nr. 81.

⁴⁹ Documentul nr. 117.

Judecătoria, prin cartea de judecată nr. 356/1883, admite acțiunea, deposedând, pe nedrept, pe moșneni din drepturile lor din acești munți.

Moșnenii nu se lasă nedreptățiți. Prin procuratorii lor, preoții Ion și Ștefan Bocan, fac apel la tribunalul județului Buzău, care, prin sentința nr. 360 din 9 noiembrie 1884 „admite apelul moșnenilor starchiojdeni făcut în contra Cărții de Judecată a judeului ocolului Pătirlagele nr. 356/1883; reformează menționata carte în totul și, prin consecință, respinge, ca nefondată, acțiunea d-nei Maria S. Macovei și I. C. Sibiceanu, apărind pe apelanți de pretențiunile reclamanților“.

Tribunalul constatase, pe bună dreptate, că reclamanții stăpîniseră numiții munți ca arendași ai drepturilor moșnenilor, nu ca proprietari exclusivi.

Ultimul descendent în linie bărbătească al Macoveilor de la Starchiojd, Dumitru S. Macovei, decedat în 1958, posedea, în 1921 — 617 bănișori.

Boierii și ciocoi infiltrăți printre moșnenii starchiojdeni și deveniți mari proprietari de drepturi devălmașe, avînd nevoie de bani, cer ieșirea din starea de devălmășie, pentru a-și putea vinde drepturile

Și moșnenii au contribuit, în parte, la urgentarea acțiunii de a face partajarea.

Crescătorii de vite strîngeau vite pentru pășunat nu numai din satul lor sau din satele vecine, ci și din sate îndepărtate, așa încît se adunau în munți zeci de mii de oi, capre, vite mari etc. Pentru pășunatul acestor vite, crescătorii nu se mulțumeau numai cu porțiunile lor de teren, ci, deși interveniseră dese înțelegeri între moșneni și restul proprietarilor de pămînt — boieri și ciocoi — de a-și respecta unii altora posesiunile pînă la o partajare definitivă, inundau și peste pășunile acestora.

Pentru iernatul turmelor de capre se doborau mulți fagi și mesteceeni, spre a folosi frunza, lemnul rămînînd adesea să putrezească.

De asemenea, cei care prelucrau lemnul, abuzau de posesiunile altora, doborînd fără milă copacii și alegînd, din aceștia, numai ce era bun din ei pentru lucru : șindrilă, coporii de coasă, cozi de sapă, de topor, lopeți, obezi, spițe de roată etc.

Nu au fost rare cazurile cînd s-a dat foc pădurilor să ardă, pentru a se face loc de pășune.

Cu aceste procedee, munții erau defrișați și o mare bogăție comună se irosea în folosul unei minorități lipsită adesea de drepturi în munți, deoarece își vînduse drepturile de moștenire.

Cea dintîi cerere de partajare este introdusă în 1906 la tribunalul Buzău și este semnată de Bossy, consilier la Înalta Curte de Casație din București, în calitate de soț al Olimpiei Bossy, de Toma și Dumitru Macovei, cerîndu-se totodată un sechestrul judiciar.

Întrucît Vasile Bossy, care izbutise să obțină sechestrul judiciar, neglijase executarea lui, Toma și Dumitru Macovei se retrag din proces. Procesul a fost tergiversat pînă în 1909, cînd tribunalul Buzău, prin sentința civilă nr. 190, respinge ca nesusținută acțiunea de ieșire din indiviziune.

Cu cererea nr. 4947/1909, V. Bossy face apel.

De data aceasta intervin în proces toate părțile cu interese în muntele Siriu.

Curtea de apel, secția II-a, București, citează părțile pentru 31 octombrie 1909, când se conexează toate apelurile contra sentinței tribunalului Buzău.

După alte câteva amânări, pentru chestiuni de procedură, procesul se judecă la 26 februarie 1910, când, după ample dezbateri și cercetări de acte, Curtea, prin decizia 56/1910, hotărăște :

„Reformează sentința 190 din 16 aprilie 1909 a tribunalului Buzău.

Admite acțiunea de ieșire din indiviziune făcută de V. Bossy, prin petiția înregistrată la nr. 40815/1907 cum și intervențiile făcute de Felicia maior Homoriceanu, locot. Chr. C. Homoriceanu și Dinora St. Pretorian, prin petiția înregistrată sub nr. 2885/1908 și de Nicolae Macovei, Dumitru Macovei, El. N. Antonescu, Maria C. Petrescu și Tudor Ionescu, în calitate de tutor legal al minorilor săi copii; intimaților lui Toma Macovei, Dumitru S. Macovei și Smaranda Em. Homoriceanu, cum și obștilor de moșneni starchiojdeni, petrești, micrcănești din comuna Starchiojd și Bătrâni, jud. Prahova, dreptul de proprietate indiviză în muntele Siriu cuprins în limitele următoare, arătate pe planul Statului Major, vizat de Curte.“

(în decizie se arată limitele muntelui Siriu).

Dispune ca împărțirea să se facă prin atribuirea pe moși : 1) *Moșul Starchiojlean*, subdiviziat în : Vlădulești, Stoicănești și Cocești ; 2) *Moșul Petresc*, subdivizat în : Petreasca, Rîmbei și Bătrâni ; 3) *Moșul Miercan*, subdiviziat în : Miercani și Mișinari ; 4) *Vasile Bossy* ; 5) *Toma și Dumitru Macovei și Gh. Simionescu* ; 6) *moștenitorii lui Costache Macovei* ; 7) moștenitorii maiorului C. Homoriceanu.

Împărțirea trebuia să se facă de trei experți, care avînd în vedere actul de aducere la îndeplinire, din 9 noiembrie 1854, al judecătorului Șoimescu, precum și actele de cumpărare posteroare acestui act prezentate de părți, să dea acestora întinderea de pămînt ce se cuvenea fiecăruia în locurile pe care fiecare le stăpînea de atunci și în proporție cu drepturile ce rezultau pentru fiecare din sus-zisele acte. Experții însemnau pe o schiță de plan lotul ce se alegea pentru fiecare parte.

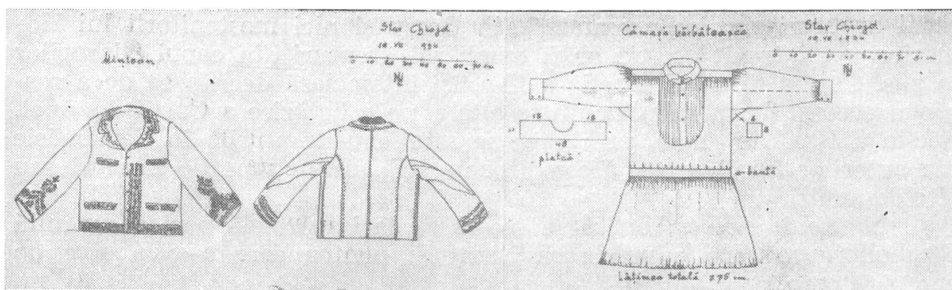
Decizia numește din oficiu trei experți cărora le fixează onorariul de 3 000 lei și data de 9 martie 1910 pentru depunerea jurămîntului legal.

Mai departe decizia precizează că :

Partajul se face prin atribuire, conform înțelegerii dintre părți, nu prin tragere la sorți.

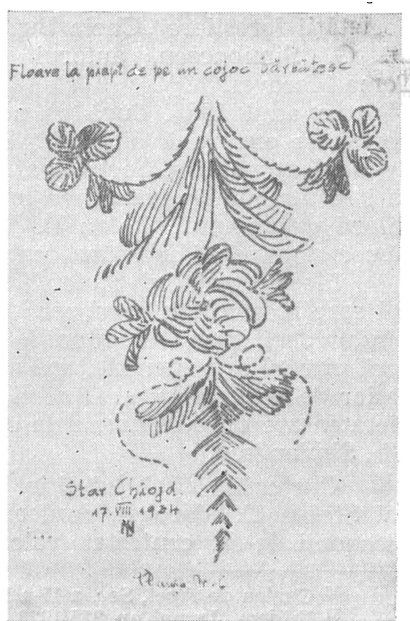
Partajul se face pe spițe de moși și subdiviziuni, fiindcă împărțea pe cap de om ar fi cu totul imposibilă pentru că s-ar fracționa prea mult proprietatea, s-ar deprecia cu totul valoarea fiecărui lot și s-ar da loc la dificultăți cu ocazia executării.

Decizia respinge pretențiile cetelor de moșneni care cereau scoaterea din împărțea a porțiunii de moșie numită „izlazuri“ — porțiune precizată în decizie — în care n-ar avea nici un amestec Sibiceanu, ale

Minteon din Starchiojd.

Cămașă bărbătească din Starcniojd.

Floare la piept de pe un cojoc bărbătesc.

căruia drepturi sînt reprezentate prin Bossy și nici moștenitorii lui Homoriceanu, întrucît aceștia ar fi cumpărat drepturi din capul izlazurilor în sus. Curtea de Apel, Secția a II-a, își întemeiază decizia sa de a respinge pretențiile moșnenilor, între altele, pe o hotărîre a Curții de Apel, Secția a II-a, din 1850, prin care se stabileau drepturile în devălmășie ale autorilor lui Bossy și Homoriceanu fără distincțiune de izlazuri sau alte denumiri.

Moșnenii mai cereau să se scoată de la împărțeală partea cuvenită Rîmbeilor, pe care o pretindea Bossy și pentru care n-avea acte de cumpărătoare.

Curtea respinge „pretenția, avînd în vedere că moșnenii n-au calitatea să facă asemenea obiecțiune, pentru că nici nu pretind și nici nu cer să dovedească că ar fi descendenți ai Rîmbeilor. A fost recunoscută (probabil această calitate, n.a.) lui Sibiceanu, autorul d-lui Bossy, cu deciziunea judecătii de la 1847 și 1850, la care a luat parte și Sibiceanu și, în urmă, (a fost recunoscută) cu ocazia ducerii la îndeplinire, la 1854, după cum reiese din acest act față cu toți moșnenii care au recunoscut actul“.

Prima expertiză este anulată, ca necorespunzătoare⁵⁰ și se numește o altă comisie de experți compusă din inginerii S. Cocias, C. Cristodulo și G. Ștefănescu. Nici raportul acestei comisii n-a fost acceptat, fiind anulat⁵¹. A treia comisie era compusă din experții : Vasile N. Pretorian, G. R. Rădulescu și Constantin Gheorghe.

Raportul acesteia, recunoscut ca bun de toate părțile, avea să fie definitiv luat în considerație abia în 1939, căci între timp se iviseră alte complicații între Macovei și unii cumpărători de drepturi ale acestora.

În 1921, D. S. Macovei vinde partea sa de moștenire de la părinți Societății forestiere „Cheia Buzăului“ ; același lucru îl fac și moștenitorii lui G. Simionescu, autorul cărora cumpărase în 1909 partea lui Toma Macovei.

În anul 1926, după ce noii experți întocmiseră și depuseseră raportul de expertiză din 1922, dar mai înainte de a se pronunța Curtea de Apel asupra lui, Societatea forestică „Cheia Buzăului“ a cerut Curții să i se atribuie în întregime lotul V din raportul de expertiză și moștenitorii defunctului Ștefan D. Macovei să fie scoși din proces, susținînd că societatea ar fi cumpărat toate drepturile acestora.

Moștenitorii lui Ștefan D. Macovei arată Curții că numai doi din cei șase moștenitori vînd soc. „Cheia Buzăului“ și că și aceștia nu și-au vîndut decît partea moștenită de la părinți, dar nu și ceea ce dobîndiseră prin alte moșteniri după moartea tatălui lor, sau cele cumpărate ulterior de la moșneni și deci, ei nu pot fi excluși din lotul V, în care societatea are dreptul numai la ceea ce a cumpărat de la D. S. Macovei și Gh. Simionescu.

Curtea de Apel, luînd în cercetare actele prezentate de moștenitorii lui Ștefan D. Macovei, anulează o mare parte din aceste acte, întrucît moșnenii le-au contestat valoarea ; respinge pretențiile moștenitorilor

⁵⁰ Curtea de Apel, Sec. a II-a Buc. — Jurnal nr. 1763/1911.

⁵¹ Ibidem, Jurnal nr. 375/1923.

la sforile Stoicăneasca și Vlăduleasca, cum și asupra stăpînirii lor exclusive ce susțineau că le au în munți și stabilește drepturile moștenitorilor lui Ștefan Macovei în muntele Siriu la 1891, 250 bănișori sau 2 187 ha și 1 275 m.p., atribuindu-le lotul nr. V.

În urma ședințelor din 1 și 15 iunie și 12 iulie 1939, Curtea de Apel, Secția a II-a, dă deciziunea civilă nr. 458 prin care :

Constată că averea indiviză prevăzută în decizia civilă nr. 56/1910 a acestei curți se compune din 11 595 ha și 16 arii sau 4725 bănișori și se va împărți în modul următor :

„Moșnenii Starchiojdeni subdivizați în Vlădulești, Stoicănești și Cocești, vor lua 1209 bănișori și 750, valoarea unui bănișor fiind socotită 2 ha și 454 m.p. (lotul I în raportul de expertiză al experților Vasile N. Pretorian, C. N. Rădulescu și Constantin Gheorghe).

Moșnenii Petrești, subdivizați în Petrești, Rîmbei și Bătrîneni vor lua suprafața de 649 bănișori și 750 (lotul II).

Moșnenii Miercănești, subdivizați în Miercănești și Mișinari vor lua 344 bănișori și 750 (lotul III).

Moștenitorii Olimpia V. Bossy vor lua 15 bănișori și 500, iar moșnenii Rîmbei restul de 481 bănișori (lotul IV).

Moștenitorii defunctului Ștefan Dumitru Macovei vor lua 891 bănișori și 250, Alexandrina Costandache 50 bănișori și un loc în vatra satului, iar moșnenii Petrești, Starchiojdeni și Miercănești, vor lua restul de 126 bănișori și 500 în părți egale (lotul V).

Moștenitorii defunctului Iancu Macovei vor lua 516 bănișori (lotul VI).

Moștenitorii defunctului maior C. Homoriceanu vor lua 337 bănișori și 163, iar moșnenii Petrești, Starchiojdeni și Miercănești vor lua restul de 183 bănișori și 337 în părți egale (lotul VII).

După ce prezenta deciziune va rămîne definitivă, dosarul cu toate actele cauzei se va trimite la tribunalul Buzău pentru desăvîrșirea partajului, în conformitate cu dispozițiunile deciziunii civile nr. 56/1910, completate prin dispozițiunile acestei deciziuni.»

Decizia era dată cu recurs.

Nemulțumită că nu i s-a atribuit toată partea moștenitorilor lui Ștefan D. Macovei -- lotul V în întregime — Societatea forestieră „Cheia Buzăului“ face recurs la Înalta Curte de Casație.

În timp ce toți cei interesați așteptau termenul de recurs fixat de Înalta Curte de Casație, s. I, Societatea forestieră „Cheia Buzăului“ își retrage în secret recursul și aduce decizia și toate actele la Tribunalul Buzău, de la care obține, *datorită falsificării unei petiții*, admiterea cererii de desăvîrșire a partajului, dar nu așa cum stabilise Curtea de Apel, s. II-a, ci atribuind Societății întreg lotul V.

Fără să fie citate și celelalte părți interesate, tribunalul numește expert pe C. Gheorghe, care întocmește de urgență raportul. În ziua fixată pentru validarea raportului, o parte din cei interesați se prezintă în instanță și obține cu multă greutate amînarea procesului și citarea tuturor părților din proces.

La noul termen s-a descoperit că cererea prin care se solicita desăvîrșirea partajului — cerere care între timp dispăruse din dosarul cauzei — era iscălită în numele moșnenilor, ca delegat al acestora, de C. C. Popescu, învățător în Starchiojd. Acesta declară că n-a știut nimic de cererea respectivă, că n-a scris și n-a semnat o asemenea cerere, scrisul și semnătura fiindu-i falsificate. O adevărată explozie de indignare a arătat cinstitul reprezentant al consătenilor săi.

Văzîndu-se descoperit falsul, Societatea revine și cere tribunalului să se pronunțe așa cum hotărîse Curtea de Apel Secția a II-a, *prin decizia sa*.

★

Lupta dintre țărani liberi și moșieri pentru pămînt s-a continuat în tot cursul secolului al XIX-lea și în prima jumătate a secolului al XX-lea, mica proprietate strîmtorîndu-se neconținut.

Cu sprijinul unor domnitori și mari dregători, prin violențe, fraude și abuzuri, Macoveii izbutesc să-și alcătuiască un adevărat domeniu care se întindea din Starchiojd pînă la hotarul cu Transilvania, cuprinzînd mii de hectare de pămînt, livezi, păduri și pășuni.

Deposdarea țăranilor din Starchiojd de proprietățile lor asupra pămîntului strămoșesc pe care Mihail I le întărea stăpînirea la 10 iulie 1418, s-a produs cu repeziciune și în masă.

Procesul este caracteristic evoluției proprietății agrare din România. Cazul de la Starchiojd este tipic și s-a continuat pînă în timpul nostru.

Lipsit de pășuni și de păduri, satul se dezvoltă cu greu, numărul locuitorilor creștea încet iar viața pe care o duceau era grea.

Cei mai mulți își găseau mijloacele de trai în munți, ca tăietori de lemne și crescători de vite. Nu mic era numărul acelor care luau parte la muncile agricole din Bărăgan din primăvară și pînă în toamnă.

23 August 1944 deschide și starchiojdenilor perspective noi.

Procesul cu moșierii se redeschide, dar acum în favoarea țăranilor.

Prin reforma agrară din 22 martie 1945, pămîntul se întoarce în proprietatea vechilor stăpîni. Starchiojdul are azi o suprafață de 13.144 ha și se compune din 8 sate: Brădetul, Gresia, Rotarea, Smeuretul, Starchiojdul, Valea Anei, Bătrînii și Poiana Mare.

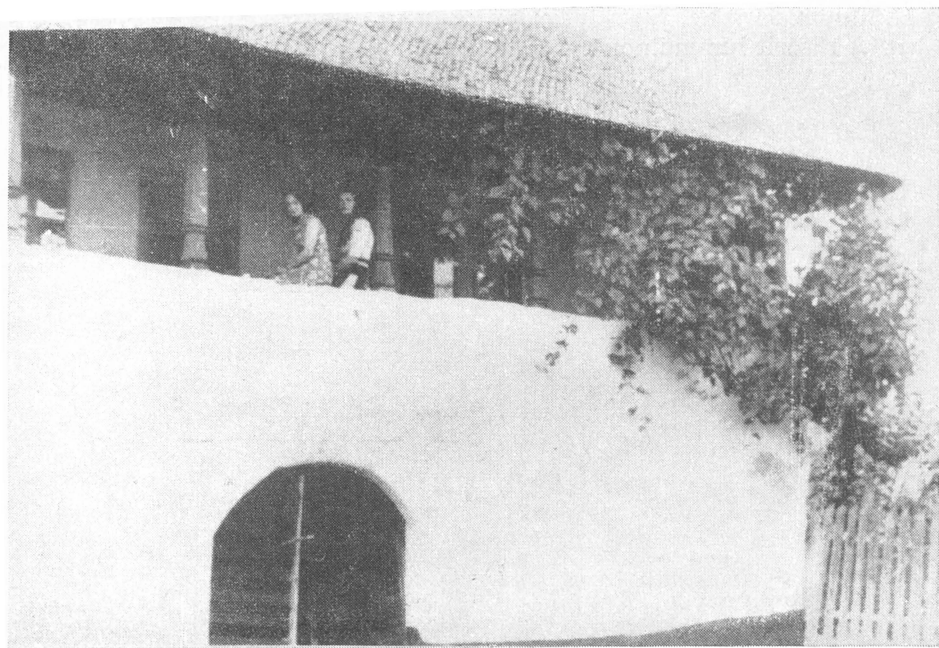
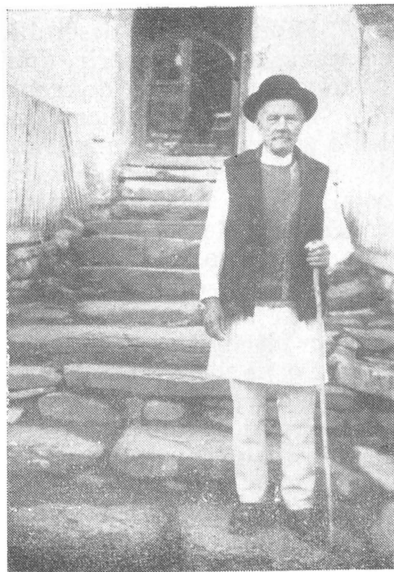
În ele trăiesc 6.262 locuitori, grupați în 2.264 gospodării ce locuiesc în 2070 clădiri. Dispun de o suprafață agricolă de 5.435 ha teren, din care 537 ha arabil, 930 ha pășuni, 2.916 ha fîneață, 1.002 ha livezi și pepiniere pomicole.

O inepuizabilă avuție de care dispune această comună este un neobișnuit de mare fond forestier care se întinde pe o suprafață de 7.224 ha, prin care ocupă locul întii pe județ.

Cooperativa agricolă de producție are un număr de 2.463 familii, cu un număr de 3.647 muncitori cooperatori apti de muncă și dispune de o suprafață de 5.082 ha teren agricol, din care 954 ha teren arabil, precum și de un număr de 11.364 animale.

Întregul parc zootehnic al comunei, înnumără 13.077 animale, din care 2.033 bovine, 958 porcine și 10.036 ovine.

Lache Popescu, bătrîn de 75 ani, în costum specific Starchiojdului.

Casa moștenitorilor logofătului Stan Cheșca, cea mai veche locuință din Starchiojd.

Populația este deservită de o importantă rețea de unități care se compune din o sifonărie, două cismării, un atelier de coafură, un atelier de frizerie, un atelier de croitorie și unul de tâmplărie.

Numărul unităților comerciale de pe raza comunei este de 13, iar acela al unităților de alimentație publică de 2.

Educația și instrucția tineretului școlar se face prin 3 grădinițe de copii, 8 școli de cultură generală cu clasele I—IV și 3 școli de cultură generală cu clasele I—VIII.

Asistența sanitară este asigurată de un dispensar, două puncte farmaceutice și o casă de nașteri.

Din cele opt sate numai unul este electrificat, proporția gospodăriilor electrificate fiind de numai 12,5.

De pe slemnea Smeuretului astăzi nu mai trăsesc puștile cu cremene ale arnăuților boierești.

Prunii, merii și cireșii livezilor care acoperă din belșug dealurile, fac din ele o adevărată „gură de rai“.

„Aici“, zicea Nicolae Iorga „la obirșia Zeletinului, sint cele mai dulci și încântătoare peisagii din țară“.

Pe aici venea deseori marele învățat și cunoscător al pământului și poporului nostru.

Și pe cine vrea să-l convingă de frumusețea locurilor și vechimea poporului, pe aici îi purta pașii.

Și în vecinătatea lor, la gura văilor și începutul drumurilor a făcut popasul, a ridicat Vălenii culturii românești. Pe aici se plămădește azi o altă lume.

A răsărit lumină nouă.

Lucrarea s-a tipărit cu ocazia aniversării a 550 de ani de la prima mențiune documentară a comunei Starchiojd și ca un omagiu adus celei mai vechi așezări rurale de pe cuprinsul județului Prahova.

Autorii

